

Şubemizde YG Tesislerinde İşletme Sorumluluğu Uygulamaları-I

Elk. Elo. Müh. Ali Fuat Aydın
ali.fuat.aydin@emo.org.tr

Yüksek Gerilim Tesisleri İşletme Sorumluluğu hizmetleri 20 yıla yakın bir süredir Türkiye'de uygulanmaktadır. Bu süreçte EMO örgütlülüğünde çeşitli ortamlarda hizmetin daha sağlıklı üretilmesine ilişkin yapılması gerekenler tartışılmıştır. Bu tartışmalarda hizmet kalitesinin denetimi, periyodik raporların denetimi, fatura denetimi, sayıya ve/veya güce göre sınırlama, coğrafi sınırlamalar ve belgelendirme vb. konular değerlendirilmiştir.

Bu çalışmaların sonucu olarak uygulamaların tipleştirilmesine ve hizmetin ölçülebilir değerlere oturtulması amacıyla 18.03.2004 tarih ve 25406 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren Elektrik Yüksek Gerilim Tesisleri İşletme Sorumluluğu Yönetmeliği'nin 6. maddesi uyarınca; işletme sorumluluğu Üstlenecek mühendislerin EMO tarafından verilen "Elektrik YG Tesisleri İşletme Sorumluluğu Yetki Belgesi" ne sahip olmaları ve işletmelerde tam gün ve tam yıl esasına göre çalışmaları gerekmektedir. Ancak işletmelerde yeterli yada bu niteliklere sahip mühendisin bulunmaması durumunda işletme sorumluluğu hizmeti EMO tarafından verilen Elektrik Serbest Müşavir Mühendis (SMM) Belgesi ve İşletme Sorumluluğu Yetki Belgesine sahip mühendisler tarafından EMO onaylı sözleşme ile de üstlenilebilmektedir.

Burada işletme sorumluluğu hizmetlerinin EMO tarafından izlenmesinin ancak SMM üyeler

üzerinden yürütüldüğünde mümkün olabildiğini, işletmelerde tam gün ve tam yıl esasına göre çalışanların işletme sorumluluğu üstlenmesi durumunun izlenmesinin trafo başına verilen Tescil Belgesi ve periyodik kontrol formları uygulaması dışında mümkün olamadığını vurgulamak gerekiyor. Başka bir deyişle Oda birimlerinde genelde üçüncü şahıs trafolarına ilişkin veri tabanı bulunmadığından bunlardan hangilerinde işletme sorumlusu bulunduğunu, hangisinde bulunmadığının anlaşılması ancak SMM üye ile imzalanmış bir sözleşme ibraz edildiği takdirde olanaklıdır.

İlk uygulamalarda hizmetin yaygınlaşmasına yönelik herhangi bir sınırlama yokken, daha sonra Şube Yönetim Kurulları aracılığı ile çeşitli lokal sınırlamalar getirilmiştir. Sonraki yıllarda Oda Yönetim Kurulu kararı ile mühendis başına 30 adet veya 30 MVA olarak uygulanmıştır.

Bugüne kadar gelinen süreç içerisinde belirleyici olan TEDAŞ uygulamalarına burada da tekrar değinmek gerekiyor. İşletme sorumluluğu hizmetleri, TEDAŞ Genel Müdürlüğü'nün 13.11.2002 tarih ve 3186 sayılı genelgesi ile tüm trafolu abonelere "Elektrik Kuvvetli Akım Tesisleri Yönetmeliği'ne göre işletme sorumluluğunun yalnızca elektrik mühendisleri tarafından üstlenileceği, işletme sorumlusu ile yapılacak sözleşmenin her yıl işletmelerce aranması gerektiğini, aksi halde ortaya çıkabilecek can ve mal

kayıplarının sorumluluğunun abonelere ait olacağını ve Cumhuriyet Savcılığı'na suç duyurusunda bulunulacağını" bildirmesiyle, tüm yurttan aranır ve uygulanır şekle gelmiştir.

Ancak TEDAŞ Genel Müdürlüğü'nün 12.03.2004 tarih ve 599 sayılı genelgesi ile yönetmelik kuralları gevşetilmiş, direk tipi trafoların işletme sorumluluğu hizmeti kapsamında olmadığı vurgulanmış ve işletme sorumlusu bulunması zorunluluğu kuralına uymayan tesislere hiçbir yaptırım uygulamayacağı anlamına gelen talimatlar bağlı birimlere iletilmiştir. Daha sonra ise 11.07.2006 tarih ve 1496 sayılı genelge ile yönetmeliğin bütün denetim olanaklarını geçersiz kılacak uygulamalar konusunda dağıtım şirketleri talimatlandırılmış YG işletme sorumluluğu hizmetleri zayıflatılmıştır.

2009 yılı içerisinde Şubemiz tarafından yüksek gerilim tesislerine yönelik olarak "Elektrik Yüksek Gerilim Tesisleri İşletme Sorumluluğu Yetkilendirme Belgesi"ne sahip veya "1kV Üstü ve 1 kV Altı Tesisler Elektrik SMM" Belgesi bulunan elektrik mühendisleri ile yapılan sözleşmelerin aranmasına ilişkin Gediz Elektrik Dağıtım A.Ş.'ye yapılan başvurunun reddedilmesi üzerine açılan davada Gediz Elektrik Dağıtım A.Ş.'nin uygulamasının yürütmesi durdurulmuştur.

Gediz EDAŞ'ın trafolu abonelerde işletme sorumlusu araması gerektiğine dair verilen mahkeme

kararına yapmış olduğu itiraz da, İzmir Bölge İdare Mahkemesi tarafından değerlendirilmiş ve anılan kararda yasaya aykırılık bulunmadığına karar verilmiştir. Sonrasında Gediz EDAŞ tarafından 2009 yılına ilişkin elektrik mühendisi işletme sorumlusunu henüz bildirmeyen YG aboneliği trafolu tesislere gönderilen yazıda işletme sorumluluğuna ait belgenin 30 gün içerisinde ilgili Gediz EDAŞ birimine iletilmesi istenmiş, aksi durumda sözleşme hükümlerinin uygulanacağı belirtilmiştir.

2009 Temmuz ayı sonu itibarı ile Şube merkezinde onaylanan sözleşme sayısı 1040 iken, Kasım ayı sonu itibarı ile onaylanan sözleşme sayısı yukarıda anılan Gediz EDAŞ yazısı nedeniyle 1387'ye yükselmiştir, ki bu yaklaşık 1/3'lük yani %33'lük bir artıştır.

1994 yılından bu yana, başka bir deyişle son 15 yılda Şube merkezinde onaylanan sözleşme sayılarına bakıldığında 2000'li yıllarda 900'ler dolayında seyreden sözleşme sayısının TEDAŞ'ın yazısıyla 2003 yılında 1200'lere ulaştığı ancak gerek direk tipi trafoların kuvvetli akım tesisi sayılmayacağına yönelik talihsiz genelge, gerekse işletme sorumlularının aranmasına ilişkin yazıların abonelere gönderilmeye başlı olarak sonraki yıllarda içinde bulunduğumuz 2009 yılına kadar 1000'ler seviyesine gerilediğini, yine de işletmelerin anılan hizmetin niteliğinden kaynaklı olarak 2003 yılı öncesine göre arttığı söylenebilir. Ancak her yıl trafo sayısında da artış olduğunu, bundan dolayı sözleşme sayısı aynı kalsa da bunun işletme sorumlusu bulunan trafo oranında azalma anlamına gelmektedir (Tablo- 1). TEDAŞ verilerine göre 2007 yılı sonu itibarı ile İzmir ili için 3. şahıslara ait trafoların sayısı 6949;

Yıl	İşl. Sor. Sayısı	Yıl	İşl. Sor. Sayısı	Yıl	İşl. Sor. Sayısı	Yıl	İşl. Sor. Sayısı	Yıl	İşl. Sor. Sayısı
1994	236	1997	514	2000	881	2003	1203	2006	1054
1995	302	1998	691	2001	861	2004	1142	2007	975
1996	380	1999	781	2002	884	2005	973	2008	959
								2009	1387

Tablo-1 : Şube merkezinde son 15 yılda onaylanan işletme sorumluluğu sözleşme sayıları

toplam gücü ise 3.188 MVA olarak açıklanmıştır.

2004 yılında onaylanan sözleşmelerde bina tipi trafolar o yıl Nisan ayına kadar onaylanan 947 sözleşme için %79'u oranında idi, kalan %21'lik oran direk tipi trafolarla 50 kVA gücündeki trafolar için %3, 51-160 kVA arasındaki güçler için %8, ve 161-400 kVA güçler için %10 olarak paylaşılmıştı. **2009 yılı için** anılan oranlar toplam 1387 sözleşme için; bina tipi trafolar için %70, kalan %30'luk oran 50 kVA direk tipi trafolar için %4, 51-160 kVA arasındaki güçler için %12, ve 161-400 kVA güçler için %14 olarak paylaşılmıştır (Tablo -2).

İşletme sorumluluğu hizmetlerinin işlerliğinin takibi amacı ile Şubemizde ve bağlı temsilciliklerinde 6'şar aylık dönemlerde fatura denetimi yapılmaktadır. 2009 yılının

ilk 6 aylık dönemi için Şubeye sunulan faturalar 967 olan onaylanan sözleşme sayısının %90'ı olan 865 tanesini kapsamakta olup, ayrıca 49 sözleşmeye ilişkin faturanın ise onaylanan sözleşmelere uygun olmayan biçimde kesilmiş olduğu tespit edilmiştir.

Bir başka yönden ele almak gerekirse 10 yıl önce 1999 yılında onaylanan sözleşmelere ilişkin olarak 784 sözleşme 121 kadar SMM mühendis arasında paylaşılmış olduğu görülürken 6,5 olan SMM başına düşen sözleşme sayısı, 2002'de 8 olmuş; 1999'da 3.880 olan mühendis başına düşen kurulu güç, 2002 yılında 4.910 kVA olmuştu. 2009 yılı verilerine bakıldığında ise 1387 sözleşmenin 138 SMM üye arasında paylaşılmış olduğu görülmektedir (Tablo -3).

	Merkez Tipi	2004	%	2009	%	Artış
Direk	0-50 kVA	30	3	61	4	103
	51-160 kVA	78	8	160	12	105
	161-400 kVA	99	10	199	14	101
Bina		740	79	967	70	31
Toplam		947	100	1387	100	46

Tablo-2 : Şube merkezinde onaylanan sözleşme sayılarının trafo merkezi tiplerine göre oranları

	1999	2009	Artış %
Mühendis başına trafo merkezi (adet)	6,5	10	109
Mühendis başına kurulu güç (kVA)	3.880	8.120	54
Trafo merkezi (adet)	784	1.387	77
Kurulu güç (kVA)	469.443	1.120.576	139
İşletme sorumluluğu üstlenen SMM sayısı	121	138	14

Tablo-3: Şube merkezinde onaylanan işletme sorumluluğu hizmetlerinde trafo merkezi, kurulu güç, hizmet üreten ve toplam SMM sayıları